# לך לך ג

א. במקור הדין שמילה דוחה את ה־שבת, מצינו (בכללות) ג׳ לימודים, שנים בש״ס[1] ואי במכילתא[2]:

לדעת ר׳ נחמן בר יצחק[3] נלמד הדבר מגז״ש: דנין אות ברית ודורות מאות ברית ודורות (בשבת כתיב[4] „כי אות היא״[5], „לדורותם ברית עולם״[6], ובמילה כתיב בפרשתנו[7] „והי׳ לאות ברית גו׳״ „ובן שמונת ימים ימול לכם כל זכר לדורותיכם״[8]).

לדעת ר׳ יוחנן נלמד מהכתוב[9] „ביום השמיני ימול״ — „ביום[10] אפילו בשבת״.

ובמכילתא עה״פ[11] „ושמרו בני ישר־אל את השבת לעשות את השבת״ איתא: „רבי אליעזר אומר דבר שהברית כרותה לו ואיזו זו זו מילה״, וכתבו במפרשים[12] דכוונת המכילתא להמשך הכתוב „לדו־רותם ברית עולם״[13], „זו מילה שמותר לעשותה בשבת״.

והנה לפום ריהטא החילוק בין ג׳ לימודים אלה הוא: לדעת ר״א במכילתא הלימוד דמילה מותרת בשבת הוא מ־כתוב שנאמר בפרשת שבת; לדעת ר״י בגמ׳ הלימוד הוא מפרשת מילה (בפ׳ תזריע); ואילו לדעת רנב״י נלמד הדין מכתוב בפרשתנו (בגז״ש)[14], בפרשת מילת אברהם אבינו.

---

1) שבת קלב, א.

בגמ׳ שם יש עוד דיעות — (א) הוא הלכה למשה מסיני, (ב) דעת ר״א בר יעקב „אמר קרא שמיני שמיני אפילו בשבת״ (שנכלל בלימוד הב׳ שבפנים שלמדים מהכתוב דפ׳ תזריע).

2) וראה ילפותא דר״י בתוספתא שהובאה לקמן הערה 18.

3) בנוסחת הכ״י בדק״ס הוא הכל מדברי הגמ׳, דשקו״ט בביאור דעת רבי אלעזר אתיא אות אות, וליתא שם בעל המאמר רנב״י. אבל הובא בבה״ג הל׳ מילה בתחילתו. ר״ח שבת שם (ושם „ונדחו דבריו (דר״א) ובא ר״נ בר יצחק ולמדו כו׳״). וכן מוכח בתוד״ה תניא וברמב״ן וריטב״א שם. ועוד.

4) תשא לא, יג.

5) כן הובא בפרש״י שם ד״ה אתיא אות אות. וברי״ח שם הובא בלימוד דר״נ הכתוב שלאח״ז (פסוק יז) „ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם״. ואולי נקט רש״י המוקדם בקרא.

6) תשא שם, טז. הובא בפרש״י שבת שם ד״ה אלא אתיא וד״ה דורות.

7) יז, יא (פרש״י שם ד״ה אתיא).

8) יז, יב — כ״ה בפרש״י שם ד״ה דורות. וברי״ח שם בלימוד דר״נ הובא הכתוב שלפנ״ז (שם, ט) „ואתה את בריתי תשמור אתה וזרעך אחריך ל־דורותם״. וראה מהרש״ל בפרש״י שם.

9) תזריע יב, ג. והברייתא שבגמ׳ שם „תניא כוותי׳ דר״י . . שמיני ימול אפי׳ בשבת״ היא בתו״כ תזריע שם.

10) וכן הובא בשאילתות אחרי (שאילתא צג בתחלתה). בה״ג הל׳ מילה (אלא דבהנ״ל הלימוד מ„ביום״ — בוא״ו. וראה גם חידושי הרמב״ן שבת שם). וכ״ה בשו״ע אדה״ז או״ח ר״ס שלא.

11) תשא שם, טז. וכ״ה ביל״ש עה״פ (רמז שצא).

12) ראה זית רענן (לבעל מג״א) לילי״ש שם. וכ״ה בכמה מפרשי המכילתא.

13) וראה מכילתא מהדורת האראוויץ ועוד — גירסא כזו במכילתא (ויל״ש).

14) כ״ה לפי פשטות הגמ׳, דמהלימוד „דנין אות ברית ודורות כו״ למדין ד„מילה גופא . . דוחה שבת״. וכן מפורש בבה״ג שם. ולהעיר מתוד״ה תניא כוותי׳ דיש לפרש דדרשת רנב״י „אות ברית דורות אתיא למכשירין״, לר״א דמכשירין דוחין שבת. וראה חידושי הרמב״ן והריטב״א שם. ואכ״מ.

ויש לומר, שמהחילוק במקור הדברים נובע גם חילוק בגדר הדין דמילה[15] דוחה את השבת[16]:

להדיעה שנלמד מהכתוב דפ' תזריע („ביום השמיני ימול"), נמצא, דהא דמלין גם בשבת הוא מדיני מילה (ולא מדיני שבת), דאף שכבר נאמרו (וישנם) איסורי שבת, יש דין מיוחד במילה שהיא דוחה שבת. ולפי אופן זה משמע דהא דמילה דוחה שבת הוא בגדר דחוי[17], או גם הותרה[17], דביחס לקיום מצות מילה בשמונה הותר איסור שבת[18];

לדעת המכילתא שנלמד מהכתוב בפרשת שבת משמע שהוא מדיני שבת[19],

15) לכאו' יש לומר, דנפק"מ למעשה בין לימוד הא' (מהגז"ש ממילת אברהם) ולימוד הב' והג' – לענין פריעה, כיון שלא ניתנה פריעת מילה לאברהם (יבמות עא, ב), ולכן, לפי לימוד הא' הנ"ל אין פריעה דוחה שבת.

אבל דוחק הוא, כי עכשיו מל ולא פרע כאילו לא מל (משנה שבת קלז, ריש ע"ב) והרי „היא מכלל המילה" (שו"ע אדה"ז שם)* – ראה בה"ג הל' מילה שם (ולהעיר מפיה"מ להרמב"ם שבת שם). שו"ת הרמ"א סע"ץ („דפריעה ג"כ בכלל ימול בשר ערלתו הוא, דמל ולא פרע כאילו לא מל, וא"כ הכל שרי רחמנא"). שו"ת חת"ס יו"ד סי' רמט. ולהעיר דאברהם עצמו „פרע מילתן" כמ"ש התוס' יבמות שם ד"ה לא (ובאשכול הל' מילה (סל"ז) דלגי' אחת בגמ' וכן לדעת הירושלמי (שבת פי"ט ה"ב. יבמות פ"ח ה"א) ומדרשים „נתנה לא"א פריעה". וראה מאירי שם, דהא שלא ניתנה פריעה לאברהם פירושו מפני שהוא לא הוצרך בה כו', אבל קיימה בישמעאל. ועד"ז בפרש"י פרשתנו יז, כה. וראה שו"ת צ"צ יו"ד סר"ב אות ט). וראה ע"ד החסידות סידור שער המילה ד"ה בעת ההיא (קמד, א ואילך). סהמ"צ להצ"צ מצות מילה (י, ב). אוה"ת פרשתנו (כרך ד' תשכט, א). יתרו (ע' תתי ואילך). ואכ"מ.

16) עפ"ז יש לבאר הא דבבה"ג שם כתב „והלכה כר' יוחנן", דלכאורה למאי נפק"מ [והרי כתב שם לפנ"ז (משבת קלג, א) „אמר רבי יהודה א"ר הלכה כר"ע (וממשיך) ומנין למילה עצמה שדוחה כו'" – הרי דלכו"ע מילה דוחה שבת, ולא מכשירין, ופלוגתת ר"י ושאר אמוראי היא רק בטעם הלימוד*] – אלא שמקור הלימוד הוא נפק"מ להלכה, כבפנים.

וכן משמע בשאילתות שם „ואי מתייליד בשבתא שרי למימהלי' בשבתא", והיינו לפי שיטתו דלמדין מ„ביום" הנאמר בפ' תזריע.

17) וכידועה הפלוגתא (והשקו"ט) בזה ברא־שונים ובפוסקים, ואם צריך למעט בחילול אם אפשר, וכיו"ב. ואכ"מ.

18) להעיר גם מדעת רבי יוסי בתוספתא שבת (פט"ז, יג): מנין לפקוח נפש שדוחה [את השבת] שנאמר את שבתותי תשמרו יכול במילה ועבודה ופקוח נפש ת"ל אך חלק (ובמכילתא תשא לא, יג (וכן ביומא פה, ב) ליתא בדברי ר"י מילה ועבודה). ולכאורה יש לפרש שבא ללמד שכולם דוחים שבת. ומזה שנאמר בפרשת שבת ובמיעוט „אך", משמע שהוא בגדר הותרה או שהלאו לא נאמר בהם – ראה בהנסמן בהערה 20. אבל בחסדי דוד השלם לתוספתא שם, וכן במנחת בכורים שם, מפרשים גם לגירסא שלנו שלימוד ר"י הוא רק לענין פקו"נ שדוחה שבת.

19) ויש לומר, דנפק"מ גם להלכה, לפי מה שחקר בצפע"נ (שו"ת צפע"נ דווינסק ח"ב סכ"ג. צפע"נ מהד"ת כו, ב) „אם מילה דוחה שבת המילה בזמנה או החיוב שצריך למול בזמנה זה דוחה שבת ונ"מ כגון אשה לפי פסק הרמב"ם (רפ"ב דהל'

•) וראה נמוק"י ב"מ ל, א (טז, סע"א בדפי הרי"ף). צפע"נ על הרמב"ם הל' מילה פ"א ה"א.

•) ובפרט שהגירסא בבה"ג שונה מהגירסא בגמ' לפנינו: בגמ' „תניא כוותי' דרבי יוחנן ודלא כר"א בר יעקב" (שבב' לימודים אלה שקו"ט בגמ', ומסיים „אלא מחוורתא כדרבי יוחנן"), ואילו בבה"ג לא הובאה בכלל דעת רב אחא בר יעקב, אלא מביא (תחלה) דרשת ר' יוחנן, ו(אח"כ) הדרשות דלמדין אות ברית ודורות כו', וע"ז ממשיך „תניא כוותי' דר' י", כאילו שמהברייתא בא להוכיח כר"י ולא כר"י בן יצחק, וע"ז מסיים „והלכה כר' יוחנן". וראה חי' הרמב"ן, רשב"א, ריטב"א וחי' הר"ן שם.

ויש לומר, דהיינו לא רק שהוא תנאי באיסורי שבת[20], שמלכתחילה לא נאמרו במקום מילה בזמנה, אלא זהו קיום מצות שבת, „ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם", שמהדרכים „לעשות את השבת"[21] הוא למול בשבת[22], כי עי"ז „שומרים ועושים" את (קדושת) השבת[23]. וכמובן בפשטות, כי שבת הרי (כהמשך הכתוב) „ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם"[24], וקיום ושלימות האות והברית דשבת היא ב־קיום האות והברית דמילה, שהיא ברית ואות בבשר, כמ"ש[25] בריתי בבשרכם לברית עולם[26].

אמנם לפי דרשת ר"נ בר יצחק ש־מקור דין זה הוא מפרשת מילה שנאמרה לאברהם, הרי נמצא, דהא דמלין בשבת הוא מזמן אברהם אבינו[27], לפני שניתנה תורה ולפני שנאמרה כל פרשת שבת. ויש לומר שלפי זה, הוא לא רק דין מ־דיני מילה או דיני שבת, אלא שהוא למעלה ממדידת התורה, ולמעלה מכל גדר השבת[28] [וע"ד לשון רז"ל[29] „גדולה מילה שנכרתו עליו שלש עשרה בריתות

---

מילה) והרי"ף . . דאשה כשרה למול אם היא מותרת למול בשבת כיון דעלי' ליכא חיוב למול":

ללימוד דר"י מפסוק „וביום השמיני ימול" הא דמילה דוחה שבת (או הותרה) הוא מצד חיוב המצוה (הנאמר בכתוב), ולדרשת ר"א במכילתא הוא מצד עצם החפצא דמילה (והרי לא נאמר כאן חיוב מצוה דמילה אלא הא דהיא ברית לדורותיכם), ולפ"ז, להלימוד דהמכילתא אשה יכולה למול בשבת. ולהעיר דאשה כמאן דמהילא דמיא (ע"ז כז, א), ובפרט לפי המבואר לקמן בפנים שנוגע לקדושת שבת, דאשה ישנה לא רק בחיובי ואיסורי שבת אלא גם במצות וקידוש שבת מה"ת (ברכות כ, ב. רמב"ם הל' ע"ז פי"ב ה"ג. טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח סי' רעא ס"ב (ס"ה)).

20) ראה באמונות ודיעות להרס"ג מאמר ג ס"ט „והרביעית . . כי הקרבן היתה קודם מצות השבת ולא יתכן שתמנענה מצות השבת ויהי' זה בטול ואסרה שאר המעשים חוץ מן הקרבן והמילה הקודמים לה". וראה הלשון בדברי הגאונים (לענין עשה דוחה ל"ת ודברים ש„בדבור אחד נאמרו") — ר"נ גאון לשבת שם קלג, א. תשובות מהר"ם אלשקר סי' קב מר"ש ורב האי גאון. הליכות עולם שער ד' קרוב לסופו. וראה תורת האדם להרמב"ן ענין הכהנים ד"ה „תורת כהנים" בסופו (בהוצאת שעוועל — ס"ע קלז ואילך).

21) ראה פי' מרכבת המשנה ומלבי"ם ל־מכילתא שם.

22) להעיר מהגירסא במכילתא הנ"ל הערה 13 „לעשות בשבת". וראה זח"ב צב, א. ובציוני פרשתנו (יז, ב) כי סוד השבת בסוד המילה ומצות מילה בזמנה הוא קיום השבת ובשניהם נאמר או"ת וברי"ת אם כן המילה היא עצמה שבת. ובמגיד מישרים להב"י פ' תזריע ד"ה והלא: וביום השמיני ימול וכו' כלומר כד תסתלק בבינה דאיהי תמינאה מיבעי' לי' למיגזר ערלה כו' ומשום הכי דחי' שבת דתמן איהו שבת הגדול.

23) ועפ"ז יומתק הקשר וההמשך דדרשה זו להדרשות הסמוכות לה במכילתא: דרשה שלפנ"ז „ר"נ אמר חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה", ובדרשה שלאח"ז „כל המשמר את השבת כאילו עשה השבת". וראה במפרשי המכילתא.

24) תשא לא, יז.

25) פרשתנו יז, יג.

26) להעיר מרמב"ן (פרשתנו יז, ט) בטעם דמילה דוחה שבת. ובספר האמונה והבטחון (ב־הוצאת שעוועל — פכ"א, ע' תכה) כתב הרמב"ן „מילה דוחה את השבת מפני שהיא קבועה בגופו של אדם ואין הפסק לקיומה והשבת יש לה הפסק ב־מוצאי שבת".

27) ראה מרכבת המשנה שבהערה 21.

28) ראה בארוכה ע"ד החסידות בלקו"ת תזריע ד"ה למנצח על השמינית על מילה שניתנה בשמיני (כ, סע"ג ואילך). סידור שער המילה בתחלתו (קלט, א). אוה"ת ויקרא (כרך ב') ע' תקב ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות מילה (ט, ב ואילך). ובכ"מ.

29) משנה נדרים לא, ב (וראה רמב"ם סוף הל' מילה).

(משא"כ על „כל[30] מצות התורה נכרתו עליהן שלש בריתות")[31] . . שדוחה את השבת"].

ב. ויש לבאר זה בהקדם הידוע, דתוכן מצות מילה מדגיש ענין מסירת נפש, וכמו שאמרו רז"ל עה"פ[32] כי עליך הרגנו כל היום „וכי אפשר לו לאדם ליהרג בכל יום אלא זו מילה"[33], וכמבואר בארוכה במדרשים דמצות מילה היא כענין הקרבן, ו„גדול[34] כחה יותר מן הקרבן, שהקרבן בממונו והמילה בגופו . . ועל כן נחשב לו לעקידה וזבח כאילו עקד את עצמו וכתיב[35] כורתי בריתי עלי זבח", וכן מבואר בכ"מ בזהר[36] דכאשר אדם מישראל מל את בנו ה"ז כאילו הקריבו.

והנה ענין וכח המסירת נפש שישנו בכל ישראל הוא ירושה לנו מאבותינו, כמו שמבאר אדמו"ר הזקן בספר התניא[37], ובפרט מאברהם אבינו, כידוע[38] שאברהם „פתח את הצינור" למסירת נפש.

ולכאורה צריך ביאור בזה, הרי ענין המסירת נפש שישנו בישראל הוא מה שמוסרים נפשם עבור יחוד וקדושת שמו יתברך, לקיים התורה והמצוות, שניתנה לכאו"א מישראל במתן תורה, ואיך זה בא בירושה מאברהם שהי' לפני מתן תורה ולפני כללות ענין התורה והמצוות [וכמו שהוא במצות מילה כפשוטה, ש„אין[39] אנו מלין מפני שאברהם אבינו ע"ה מל עצמו ואנשי ביתו אלא מפני שהקב"ה צוה אותנו על ידי משה רבינו שנמול"].

וי"ל הביאור בזה:

החידוש שבמ"ת מבואר במדרש[40], שלפני מ"ת היתה גזירה שעליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים, ובמ"ת נתבטלה הגזירה, „ואני המתחיל", ש„וירד[41] ה' על הר סיני", ואח"כ „ואל[42] משה אמר עלה אל ה'", ולכן קדושת ישראל ותוקפה שנעשה על ידי התורה ומצוות לאחרי מ"ת, ה"ז למעלה לגמרי מכפי שהיתה לפני מ"ת, לפני ביטול הגזירה.

אמנם כל הגדרים דעליונים ותחתונים ה"ה גדרים השייכים לגדרי העולם, אבל בבחי' זו שלמעלה לגמרי מגדר עליון

---

30) רמב"ם שם.

31) ראה תו"א סוף פרשתנו (אוה"ת פרשתנו כרך ד' תשכה, א ואילך. ובכ"מ) בפי' מרז"ל שבפנים, גדולה מילה, שהוא בחי' מילה הגדולה שמלמעלה למטה שלמע' מהתורה, דעל התורה נאמר (נצבים ל, יב) לא בשמים היא שנשפלה למטה מבחי' שמים ור"ת „מי יעלה לנו השמימה" (נצבים שם) הוא מילה וס"ת הוי', שמילה היא למעלה מהתורה ולמעלה מהוי'. ע"ש.

32) תהלים מד, כג. יל"ש ואתחנן רמז תתלז.

33) וראה גיטין נז, סע"ב ובפרש"י שם „זימנין דמיית". וראה שבת (קל, א) כל מצוה שמסרו ישראל עצמן למיתה עליהן בשעת גזירת המלכות כגון עכו"ם ומילה עדיין היא מוחזקת בידם.

34) לשון רבינו בחיי פרשתנו יז, יג.

35) תהלים נ, ה.

36) זח"א צג, א. צד, ב ואילך. ח"ב סו, ריש ע"ב. ח"ג מד, א. ועוד. וראה פרקי דר"א פכ"ט וברד"ל שם אות מא.

37) פי"ח. ושם הוא בביאור זה שהאהבה המסורת שבלב כל ישראל היא ירושה לנו מאבותינו, וע"ש השייכות לענין האמונה ומסירת נפש. וראה מאמרי אדמו"ר האמצעי שמות (ח"ב ע' שמט). „היום יום" כא אלול. ג' מרחשון. וראה בהנסמן בהערה הבאה.

38) ראה תניא אגה"ק סכ"א. מאמרי אדה"ז על פרשיות התורה ח"א ע' קל. סה"מ תרע"ח ע' רפג. תפר"ח ע' קב.

39) ל' הרמב"ם בפיה"מ ספ"ז דחולין.

40) שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו.

41) יתרו יט, כ.

42) משפטים כד, א.

ותחתון, לא שייך לומר שלגבי' קיימת גזירה בין עליונים ותחתונים.

ובסגנון תורת החסידות, הרי עצמותו ית' נמצא בעליונים ותחתונים בלי שום חילוק כלל, וכשם שלא שייך לומר בזה חילוק במקום, כך לא שייך חילוק בזמן דקודם מ"ת ולאחרי מ"ת. וזה שמבואר במדרש דהחידוש דמ"ת הוא ביטול ה־גזירה בין עליונים ותחתונים, הוא ביחס ומצד הגדרים ד"עליונים" ו"תחתונים", שבעליונים ותחתונים גופא ניתן הכח לחברם במ"ת, על ידי התורה ומצות דבני ישראל.

ועפ"ז מובן בנוגע לבנ"י, דזה שבמ"ת חלה עליהם קדושה מיוחדת, הוא מצד דרגת ה"גילוי" של נשמות ישראל, כי מצד עצם הנשמה, זה שעצם הנשמה מיוחדת בו יתברך באופן שהם דבר א' כביכול, לא שייך לחלק בין לפני מ"ת ולאחר מ"ת, דכשם שלגבי עצמותו ית' אינו שייך כל גדר הגזירה, כן הוא לגבי העצמות דבנ"י.

והחידוש דמ"ת הוא בדרגת הגילוי, שענין זה, כמו שהוא לאמיתתו מצד העצם של בנ"י, יורגש בכחות האדם כפי שהם מלובשים בגוף בעולם הזה.

ג. ועפ"ז מובן הא דענין המס"נ של בנ"י לאחר מ"ת היא ירושה לנו מאבו־תינו, כי אברהם אבינו (והאבות בכלל) מורה על בחי' העצם דבנ"י[43], שמצד זה ליתא לכל הגדרים דעליון ותחתון, ומ־בחי' זו בא כח המסירת נפש[44].

אמנם במ"ת נתחדש, שבחי' זו דמס"נ נמשכת גם בגדר הגילויים, דעליונים ותחתונים.

ויש לומר, שהם שני הגדרים בענין המסירת נפש:

א) מסירת נפש כמו שהיא ע"פ גדרי התורה שהיא בג'[45] העבירות שבהן נצ־טוינו "יהרג ואל יעבור";

ב) מסירת נפש בכלל ובכל ענייניו שתמיד עומד מוכן למסור נפשו להקב"ה גם כשאינו מחוייב בזה ע"פ דין ה־תורה[46], ויתירה מזה, גם כשע"פ תורה יש בזה שאלות וספיקות האם מותר למסור נפשו[47] — שמס"נ זו היא מצד דרגת ישראל שלמעלה מהתורה[48], וכמ־רז"ל[49] מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר, גם למחשבת התורה.

וזהו שלדעת ר"נ בר יצחק למדים מילה בשבת מהכתובים בפ' מילה ד־אברהם, כי מדובר בגדר זה שבמילה[50]

---

43) ראה לקו"ש ח"ל ע' 58 ואילך.

44) ראה סה"מ תרע"ח ותפר"ח שם.

45) או גם בשאר מצוות כשהוא בפרהסיא או בשעת הגזירה — ראה בכ"ז רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ה. טושו"ע יו"ד סי' קנז.

46) ראה כס"מ הל' יסוה"ת שם ה"ד. טיו"ד שם בריש הסימן ובנ"כ. שו"ע ורמ"א שם ס"א. ש"ך שם סק"א. ונ"כ השו"ע שם.

47) להעיר ממעשה פינחס דארז"ל (ירושלמי סנהדרין פ"ט ה"ז) שהי' "שלא ברצון חכמים". וראה לקו"ש חי"ח ע' 319 ואילך. וש"נ.

48) ראה סה"מ תרנ"ט ע' יג. סה"מ תש"ט ע' 121. וראה הערה שם.

49) ראה ב"ר פ"א, ד. תדבא"ר פי"ד.

50) ראה בארוכה בהנסמן לעיל הערה 28, ש־בחי' מילה היא מבחי' א"ק שאין אתעדל"ת מגעת שם כלל, והארתו מאירה בכל מקום, שלגבי' אצילות ועשי' שווין, וע"י העברת המונע והמנגד שהיא הערלה ממילא ומעצמו יאיר. וע"ש שזהו הטעם למילה בשמיני דוקא, בחי' שמיני שלמעלה מכל ס' השתלשלות.

ועפ"ז מובן הטעם שרק מילה בזמנה דוחה שבת (ולא מילה שלא בזמנה), כי גילוי גדר זה שבמילה (שלמעלה מציווי התורה) הוא בעיקר במילה בזמנה,

שלמעלה מציווי התורה, שמצד זה ישנו בכל יהודי הטבע למסור נפשו על יחוד שמו ית', גם כשאינו מחוייב בזה ע"פ תורה [וזה שייך גם לענין המילה כ־פשוטה, כדאיתא בספרים[51] דענין המילה הוא „לצרף . . את ישראל . . וצירוף זה היינו בחינה ונסיון אם ימסור נפשו על קדושת שמו ית' וכשירגיל עצמו מנעוריו באחד מאבריו יהי' נקל בעיניו גם כי יזקין למסור כל נפשו לשמים"][52].

ד. והנה מכיון שגדר זה שבמילה, גדר המס"נ שלמעלה מהתורה, נלמד מזה שמילה דוחה שבת, צריך לומר, שיש לזה ביטוי גם בגוף מעשה מצות המילה ביום השבת.

ויש לומר, שדבר זה נראה בזה גופא שאיש ישראל מל קטן מישראל ביום השבת:

אף שמדובר במוהל אומן וה"ז חשש רחוק שיקלקל במילה, הרי אפשר שלא יגמור המילה כדבעי, ונמצא מחלל שבת, כדמשמע בגמ'[53] שזה יתכן גם באומן[54].

זאת ועוד, דגם כשמל כדבעי, למה צריך הוא להכניס את עצמו בזה ולעשות פעולה דחילול שבת[54]. בשלמא האב ה"ז מצוה דידי' למול את בנו[55] ביום השמיני, אבל אחר שאי"ז מצותי'[56], ומל במקום האב[57], למה לו לעשות פעולה היפך משמירה שלו דשבת[58]?

אלא, לפי שגדר ענין המילה בשבת ענינה גילוי העצם דישראל שלמעלה מהתורה, ולכן ה"ז מודגש גם בפעולת המילה, שהמוהל מוכן למסור נפשו ברוחניות, לעשות מעשה דחילול שבת למול את התינוק.

ומוהל שאינו מוכן למסור נפשו ו־למול בשבת, אינו יכול למול גם בחול, כי הרי ע"י המילה נעשית תחילת כניסת נפש זו הקדושה[59], והיינו התקשרות עצמית זו דישראל בקוב"ה שלמעלה מהתורה, ודבר זה אפשרי אם תכונה זו נראית במוהל הבא למול את התינוק להכניסו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

---

שהיא ביום השמיני, ולא במילה שלא בזמנה. ובפרט במילה שלא בזמנה אצל גדול, שהיא קשורה עם „הסכמתו" למול א"ע, היינו לא ענין של מס"נ של־מעלה מטו"ד לגמרי, אלא התערבות של מציאותו, טו"ד ורגש כו' — ראה בארוכה לקו"ש ח"א ס"ע 19 ואילך. חכ"ה ע' 88 ואילך.

51) עוללות אפרים ח"ג ע' יט מאמר תסט.

52) ראה אוה"ת שבועות (ע' קיח ואילך) ב־כריתות ברית דאברהם. וראה שם ע' קיט: „וזהו ענין גילוי העטרה שהוא בחי' יו"ד דחכמה עילאה כו' ובכל נפש מישראל מתגלה בפנימי' חכמה שבנפשו גילוי אא"ס שבפנימי' חכמה עילאה ממש, וע"ז יכול למסור נפשו על קדושת השם כידוע".

53) שבת קלג, ב: ואם לא הילקט ענוש כרת. מני א"ר כהנא אומן כו'.

54) ראה שו"ע יו"ד סו"ס רסו ובנ"כ שם ה־שקו"ט כאשר לא גמר המילה ולענין ב' מוהלין.

55) ראה לשון אדה"ז בשו"ע או"ח סשל"א סי"ג.

56) ראה רש"י יבמות עא, ב ד"ה חבושין. ו־להעיר משו"ע אדה"ז או"ח סתל"ב קו"א סק"ב.

57) להעיר מש"ך חו"מ סי' שפב סק"ד דלדעת הרא"ש (חולין פ' כיסוי הדם ס"ח) לא מהני שליחות במילה — ראה קצוה"ח חו"מ שם סק"ב.

58) בטור יו"ד סרס"ו מביא מר"א הלוי, ד„אם האב יודע למול אין לו למול בשבת אם יש אחר שיודע למול דהא מילה הוא פסיק רישא גבי דידי' דהוא מכוין לתקן את בנו אבל לגבי אחר לא מקרי תיקון ושרי". אבל ראה תרומת הדשן סרס"ה (הובא בב"י ובב"ח שם) דאין חילוק בזה. וראה שאגת ארי' סנ"ט, ושם דגם לר"א הלוי גם ע"י אחר איכא חילול.

59) שו"ע אדה"ז או"ח מהד"ת סוס"ד.

*) ולכאורה כ"ה לפי פסק השו"ע (וראה רמ"א שם ס"ז. שו"ע אדה"ז שבהערה 55.

ה. ויש לומר, דענין זה, שממילת אברהם בא ונמשך לישראל ענין זה שבמילה שהיא למעלה מגדרי התורה, נראה גם בעצם מילת אברהם:

איתא בפרקי דר"א[60] דמילת אברהם היתה ביום הכפורים[61]. ולכאורה צ"ב, דכיון שקיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה[62] איך מל א"ע ביוהכ"פ, והרי מילה שלא בזמנה אינה דוחה את השבת ולא את היו"ט[63]?

והנה ע"פ פשט לא קשה, דכיון שאז נצטווה על המילה, ד"בו ביום שציוהו מל"[64], ה"ז מילה בזמנה שדוחה שבת ויו"ט. אבל ע"פ פנימיות הענינים יש לומר, דלהיות שמילת אברהם היתה בבחינה זו שלמעלה מגדרי התורה, לכן גם מילתו בפועל היתה באופן שקיום המצוה דחה שבת וגם שבת שבתון דיום הכפורים.

וע"פ הנ"ל – דהא דלמדים מפרשת מילה דאברהם דמילה דוחה שבת, שייך להתקשרות עצמית דישראל בקוב"ה ו־ענין המסירת נפש שלמעלה מהתורה – יומתק ביותר הא דמילת אברהם היתה ביום הכפורים דוקא[65], כי זה שייך לה־כפרה דיוהכ"פ, וכדאיתא בפרקי דר"א שם (בהמשך להלימוד דביום הכפורים נמול אברהם, „אתיא עצם מיום הכפורים") „וכל שנה ושנה הקב"ה רואה דם הברית של מילה של אברהם אבינו ומכפר על כל עונותינו שנאמר[66] כי ב־יום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם וגו'", כי אמיתית כפרת יום הכפורים היא מה שעיצומו של יום מכפר[67], וענינה הוא גילוי ההתקשרות העצמית של ישראל בקוב"ה שלמעלה מכל גדר פגם (ול־מעלה מהתורה), ובבחינה זו לא מגיע מעיקרא כל ענין החטאים ועוונות, ולכן כאשר מתגלית בחינה זו בישראל מתכפרים ממילא כל הפגמים, כמבואר במ"א בארוכה[68].

ו. וזהו שהג' לימודים הנ"ל מבטאים ג' ענינים שישנם במילה:

א) מה שהיא א' מתרי"ג מצות התורה, אלא שבזה גופא ה"ה גדולה[69] מהם ולכן היא דוחה את המצות דשבת.

ב) מה שהיא מצוה כללית, שהיא שקולה כנגד כל המצות[70], ולכן קיומה הוא גם בשבת, כי זה פועל שלימות בהאות של הקב"ה בישראל, ביני ובין

60) פכ"ט, הובא בתוד"ה אלא (ר"ה יא, א).

61) ובתוס' שם עוד דיעה, שהי' בט"ו ניסן יו"ט דפסח.

62) ראה יומא כח, ב. משנה סוף קידושין. פרש"י תולדות כו, ה (מב"ר פס"ד, ד. וש"נ).

63) שבת קלב, ב. קלג, א. רמב"ם הל' מילה פ"א ה"ט. טושו"ע יו"ד ר"ס רסו.

64) ל' התוס' ר"ה שם בסופו. פרש"י פרשתנו יז, כג.

65) ראה אוה"ת פרשתנו (כרך ד) תשל, ב.

66) אחרי טז, ל.

67) ראה שבועות יג, א ואילך – דעת רבי. וראה רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג (דאף שפסק כרבנן דיוהכ"פ מכפר רק על השבים, כ' הלשון) „ועצמו של יוהכ"פ מכפר לשבים (שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם)". וראה בהנסמן בהערה הבאה, שלכו"ע עיקר הכפרה דיוהכ"פ הוא מה שעיצומו של יום מכפר, אלא שלדעת רבנן, בכדי להגיע לכפרה זו צריך לתשובה. ואכ"מ.

68) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1150 ואילך. ועוד.

69) כבמשנה נדרים לא, ב: גדולה מילה ש־דוחה את השבת החמורה.

70) גי' הע"י בש"ס בסיום המשנה נדרים שם. וכ"ה גי' הר"ן והתוס' (והובא עה"ג בש"ס שם). ובשל"ה חלק תושב"כ פרשתנו (רעט, ב) בהגהה: מילה שקולה נגד כל התורה וכן ברית מילה עולה תרי"ג כי ברית תרי"ב ובתוספת מצות מילה תרי"ג.

בני ישראל אות היא לעולם, בריתי בבשרכם לברית עולם[71].

ג) זה שהיא למעלה מהמדידה והגבלה דתורה ומצות, השייכת לברית והתקשרות עצמית דבנ"י בקוב"ה, וקשר זה מתבטא במילת אברהם עצמו, "בעצם היום הזה נימול אברהם"[72], שנמול ביום הכפורים, שבת שבתון.

(משיחות ליל שמח"ת תיש"א; ש"פ נשא תשמ"א)

---

71) בסגנון אחר – שהוא שייך לקדושת ישראל שהם העושים את השבת, "לעשות את השבת" (ראה ד"ה את שבתותי תשמרו ה'ש"ת).

72) פרשתנו יז, כו. וראה תו"א סוף פרשתנו.